

Ямаш Ю. В.

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри дизайну

Національного лісотехнічного університету України

м. Львів, Україна

ЖИВОПИСНА КАРТИНА ІВАНА ТРУША «ЄГИПЕТСЬКА СВЯТИНЯ»: ІСТОРІЯ НАПИСАННЯ, МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Важливим джерелом досліджень творчості видатного українського художника першої половини ХХ ст. Івана Труша на східну тематику є у першу чергу епістолярій та мемуаристика самого художника, його листування з рідними та друзями, що зберігається у державних архівах та музеях України [1–10]. Не менш важливим джерелом є його живописна спадщина згаданої тематики яка, на жаль розпорошена як у музейних колекціях та й у чисельних приватних збірках. У фондах Національного музею у Львові зберігається живописна картина Івана Труша під назвою «Єгипетська святиня», яка, безумовно, належать до єгипетсько-палестинської тематичної серії художника [11, с. 287]. Однак сама назва не є авторською, не говорять нам що зображено на картинах, в якій місцині малював її автор. У музейній атрибуції цього не вказано. Немає відповідних пояснень й окремих досліджень з цього питання істориків та мистецтвознавців за весь період зацікавлення науковцями творчістю Труша.

У наукових розвідках які стосуються реконструкції подій застосовується історичний метод, який включає польові дослідження, вивчення ситуаційних обставин на місці подій, а також історична література, яка фіксує реальні події у відповідному часі. У нашому випадку в контексті єгипетської теми були здійснені польові дослідження у 2007 р. місць перебування Івана Труша у Каїрі. Корисними також для з'ясування окремих деталей гіпотетичної поїздки художника, реконструкції його вакацій у Фівах були опубліковані нотатки таких відомих мандрівників як П'єр Лоті, Олександр Дюма, Гюстав Флобер [13].

В ході сучасного дослідження методом порівняння, вивчення іконографії на єгипетську тематику вдається встановити що сюжетом згаданого твору став Карнакський храмовий комплекс у Фівах (сучасне місто Луксор). На жаль, сам автор не дає підтвердження версії про те

що він міг здійснити мандрівку до давніх Фів. Від кінця березня 1912 р. Труш перебуває у Каїрі два місяці, але в АТ (Архів Труша НЛМ) зберігається його кореспонденція лише за квітень місяць [1–2]. У живописній практиці Труша траплялись поодинокі випадки виконання творів написаних по фотографіях або поштівках. В АТ зберігається невелика колекція вітальних карток художника з зображенням єгипетських пам'яток в тому числі з сюжетами Карнаку та Луксору, але жоден з них повністю не збігається з композицією згаданого твору.

Гіпотеза про перебування українського художника Івана Труша 1912 р. у Фівах з метою створення живописних творів за сюжетами Луксорського та Карнакського храмових комплексів є науковою й підтверджується низкою беззаперечних чинників. По перше це наявність декількох картин у фондовій збірці НМЛ та приватних колекціях з зазначеними мотивами єгипетських храмів. По-друге, мистецтвознавчий аналіз картини «Єгипетська святиня» дає підстави вважати що вона могла бути написана лише за плерерним етюдом. Складна композиційна схема застосована при створенні живописного образу, незвичайний ракурс з високим горизонтом (можливий за доведеними обставинами), лінійна та повітряна перспектива говорять про безпосередній контакт автора з об'єктом зображення. Частково також це підтверджується аналізом іконографії храмів що включає приватну збірку єгипетських поштівок Труша (АТ), вінтажних документальних світлин, в тому числі аерофотозйомку зроблених на початку ХХ ст. Дослідження наведених вихідних матеріалів дозволило відтворити історичну реконструкцію подорожі художника до Фів, й таким чином збагатити історію мистецтв новими відомостями про творчість знакової постаті в українському мистецтві ХХ ст.

Література:

1. Лист І. Труша до Аріадни Труш (Драгоманової). Каїр, 29 березня 1912 р. НМЛ. АТ-54888/2. Арк. 66.
2. Лист І. Труша до Аріадни Труш (Драгоманової). Каїр, 4 квітня 1912 р. НМЛ. АТ-54888/2. Арк. 69.
3. Yamash Y. V. Ukrainian page in the anthology of the iconography of the Great Sphinx. Heritage of european science. Education and Pedagogy, Psychology and Sociology, Philosophy, Philology, Art History and Culture. Monographic series «European Science». Book 27. Part 5. Chapter 9. Karlsruhe, Germany : ScientificWorld-NetAkhatAV, 2024. P. 167–186, 197. ISBN 978-3-98924-040-7. DOI: 10.30890/2709-2313.2024-27-00-013
4. Yamash Y. V. Picturesque Images of Fellahs in the Works of Ivan Trush. Prospective global scientific trends: Economics, Management and Marketing, History, Art History and Culture, Medicine, Biology

and Ecology. Monographic series «European Science». Book 39. Part 3. Chapter 21. Karlsruhe, Germany : ScientificWorld-NetAkhatAV, 2025. P. 109–118, 177. ISBN 978-3-98924-089-6 DOI: 10.30890/2709-2313.2025-39-03-013

5. Ямаш Ю. Мовчазний діалог між великим сфінксом та великим художником. *Артклас*. 2008. № 3-4. С. 12–17.

6. Ямаш Ю. Тема орієнту в живописі та фотографії Івана Труша. Питання сходознавства в Україні. *Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. С. 138–140.

7. Ямаш Ю. Труш перед обличчям «Батька жаху». (Тема Сфінкса у творчості художника). 9. 07. 2021. URL : <https://photo-lviv.in.ua/trush-pered-oblychchiam-batka-zhakhu-tema-sfinks-a-u-tvorchosti-khudozhny>

8. Yamash Y. V. Historical reconstruction of Ivan Trush's journey to Saqqara. Problems of Social Science and the Search for Solutions (March 19–20, 2025. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P. 22–26. ISBN 978-9934-26-546-4. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-546-4-5>

9. Ямаш. Ю. Єгипетська тема у живописному та фотографічному портретному жанрі Івана Труша. *Ерделівські читання* : зб. матеріалів Тридцяті міжнар. паук-практ. конф., м. Ужгород, 27–29 трав. 2025 р. / редкол. : М. В. Приймич, О. І. Гаврош, О. І. Луковська [та ін.]. ; упоряд. М. В. Приймич, О. І. Гаврош. Ужгород : Закарпатська академія мистецтв, 2025. С. 227–228.

10. Yamash Y. V. Stories of the great pyramids by photographer francis frith and painter ivan trush. International scientific conference. Future in the results of modern scientific research '2025. Conference proceedings. Sergeieva&Co ProConferenceOrg. Lußstr. 13. 76227 Karlsruhe, Germany. No 40 on August 20, 2025. P. 185–191. ISBN 978-3-98924-108-4. DOI: 10.30890/2709-1783.2025-40-00-031. <https://www.proconference.org/index.php/gec/issue/view/gec40-00>

11. Біла О. Відомий і невідомий Труш: науковий альбом-каталог. Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького. Львів, 2019. 376 с.: іл.

12. Pierre Loti. EGYPT. (La Mort De Philae), 1909. Translated from the French by W. P. Baines. Release Date: April 12, 2006 [EBook #3685]